

Bibliografia i jej rodzaje – scenariusz zajęć dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych

Cele operacyjne:

Na poziomie wiadomości

- uczeń jest przygotowany do korzystania z różnego rodzaju bibliografii
- potrafi wyjaśnić różnicę między bibliografią a katalogiem
- wie jakiego typu informacje można znaleźć w bibliografii

Na poziomie umiejętności

- uczeń potrafi wymienić podstawowe bibliografie
- samodzielnie prowadzi poszukiwania literatury
- potrafi odszukać najistotniejsze informacje identyfikujące książkę lub artykuł z czasopisma

Nawyki:

- zainspirowanie do samodzielnego poszukiwania informacji w bibliografiach
- wyrobienie właściwego stosunku do zdobywania wiedzy

Metoda:

- podająca (wykład, pogadanka)
- ćwiczeń
- działania praktycznego

Formy pracy:

- indywidualna
- zbiorowa

Środki dydaktyczne:

- foliogramy („Bibliografia”, „Rodzaje bibliografii”, „Formy wydawnicze bibliografii”, „Układ treści bibliografii”)
- egzemplarze bibliografii (Bibliografia Zawartości Czasopism, Przewodnik Bibliograficzny i inne)

Czas trwania lekcji: 45 minut

Przebieg lekcji:

Powitanie uczniów. Stworzenie atmosfery sprzyjającej wzajemnej współpracy.

Część wstępna lekcji:

Uczniowie próbują odpowiedzieć na pytania:

Co oznacza nazwa Wydział Informacyjno-Bibliograficzny ? (część biblioteki gdzie można uzyskać informację bibliograficzną)

Informacja bibliograficzna – wskazanie użytkownikowi odpowiednich bibliografii i wyjaśnienie sposobów korzystania z nich, ustalenie i podanie brakujących elementów opisu bibliograficznego oraz wskazanie piśmiennictwa lub opracowanie jego wykazu na żądany przez użytkownika temat.

Z jakiego rodzaju materiałów można korzystać w Wydziale Informacyjno-Bibliograficznym ? (kartoteki zagadnieniowe - są źródłem informacji o artykułach z czasopism prenumerowanych przez bibliotekę, zestawienia bibliograficzne, bibliografie)

Część główna lekcji:

Co to jest bibliografia ?

Wyjaśniamy termin bibliografia. Bibliografia pochodzi od greckich słów biblion (biblos) czyli książka oraz grapho – pisać, opisywać.

Podajemy trzy znaczenia słowa bibliografia:

- uporządkowany spis dokumentów dobranych według ustalonych kryteriów, sporządzony według ustalonych zasad oraz spełniający określone zadania informacyjne
- umiejętność sporządzania spisów bibliograficznych
- dziedzina nauki o książce, zajmująca się badaniem, opisywaniem książek w celach praktycznych i naukowych

Wyjaśniamy różnicę między katalogiem bibliotecznym a bibliografią. Katalog informuje o zbiorach danej biblioteki, bibliografie o stanie piśmiennictwa w ogóle.

Rodzaje bibliografii

Proponujemy uczniom zapoznanie się z różnego rodzaju bibliografiami. Prezentujemy foliogram „Rodzaje bibliografii”.

Omawiamy podział bibliografii ze względu na treść. Uwzględniając to kryterium, bibliografie dzielimy na:

- bibliografie ogólne rejestrują piśmiennictwo ze wszystkich dziedzin wiedzy np. Przewodnik Bibliograficzny
- bibliografie specjalne obejmują piśmiennictwo z jednej dziedziny wiedzy np. Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbud

Omawiamy podział bibliografii ze względu na zasięg chronologiczny. Uwzględniając to kryterium bibliografie dzielimy na:

- bibliografie bieżące rejestrują publikacje na bieżąco w oznaczonych okresach np. w okresie bieżącego tygodnia, miesiąca (Bibliografia Zawartości Czasopism), roku
- bibliografie retrospektywne są bibliografiami zamkniętymi, rejestrują piśmiennictwo za pewien okres miniony np. Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbud
- bibliografie prospektywne wykazują publikacje przygotowywane do wydania np. Zapowiedzi Wydawnicze

Omawiamy podział bibliografii ze względu na formy wydawnicze. Prezentujemy foliogram „Formy wydawnicze bibliografii”. Uwzględniając to kryterium bibliografie dzielimy na:

- książki (wydawnictwa zwarte)
- czasopisma bibliograficzne
- bibliografie załącznikowe (literatura przedmiotu), literatura podana na końcu książki wykorzystana przez autora
- katalogi wydawnicze i księgarskie

Budowa bibliografii

Prezentujemy foliogram „Układ treści bibliografii” oraz „Układ zrzębu głównego bibliografii”. Zasadnicze elementy bibliografii to:

- tytułatura, zespół danych umieszczonych głównie na karcie tytułowej i w metryczce książki ułatwiających identyfikację (autor, tytuł, oznaczenie kolejności wydania, oznaczenie części wydawniczych, adres wydawniczy)
- spis treści wylicza części składowe i podaje układ zrzębu głównego bibliografii
- przedmowa, wstęp informuje o metodzie, funkcji i przeznaczeniu bibliografii, zawiera omówienie i charakterystykę piśmiennictwa i inne informacje dodatkowe
- wykaz skrótów umożliwia zapoznanie się np. z tytułami czasopism w pełnym brzmieniu
- zrzęb główny bibliografii stanowią opisy bibliograficzne, które mogą być uporządkowane alfabetycznie, chronologicznie, rzeczowo
- indeksy (skorowidze) służą do wyszukiwania wybranej pozycji

Ćwiczenia:

Uczniowie przeglądają różnego rodzaju bibliografie:

- zapoznają się z budową bibliografii
- starają się określić rodzaj bibliografii
- za pomocą indeksów wyszukują interesujące ich pozycje

Podsumowanie:

Uczniowie starają się przypomnieć:

- Co to jest bibliografia ?
- Jakie poznali rodzaje bibliografii ?
- Do czego służą indeksy, w które zaopatrzone są bibliografie ?

Załączniki:

- foliogramy („Bibliografia”, „Rodzaje bibliografii”, „Formy wydawnicze bibliografii”, „Układ treści bibliografii”)

Opracowała: Barbara Szewczyk
Biblioteka Pedagogiczna CEN
w Suwałkach

BIBLIOGRAFIA

**UPORZĄDKOWANY SPIS DOKUMENTÓW
DOBRANYCH WEDŁUG OKREŚLONYCH
KRYTERIÓW, SŁUŻĄCY SPRAWNEJ IN-
FORMACJI O PISMIENNICTWIE.**

RODZAJE BIBLIOGRAFII

ze względu na:

➤ **ZAKRES TREŚCI DOKUMENTÓW**

❖ **OGÓLNE**

np. „Przewodnik Bibliograficzny”

❖ **SPECJALNE**

np. Bibliografia literatury polskiej
„Nowy Korbut”

➤ **ZASIĘG CHRONOLOGICZNY**

❖ **BIEŻĄCE**

np. „Przewodnik Bibliograficzny”

❖ **RETROSPEKTYWNE**

np. Bibliografia polska Estreicherów

❖ **PROSPEKTYWNE**

np. „Zapowiedzi Wydawnicze”

FORMY WYDAWNICZE BIBLIOGRAFII

- **KSIĄŻKI (wydawnictwa zwarte)**
- **CZASOPISMA BIBLIOGRAFICZNE**
- **BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA (literatura przedmiotu)**
- **KATALOGI WYDAWNICZE, KATALOGI KSIĘGARSKIE**

UKŁAD TREŚCI BIBLIOGRAFII

- **TYTULATURA**
- **SPIS TREŚCI**
- **PRZEDMOWA, WSTEP**
- **WYKAZ SKRÓTÓW I SYMBOLI**
- **WYKAZ WYKORZYSTANYCH CZASOPISM
I SKRÓTÓW ICH TYTUŁÓW**
- **ZRĄB GŁÓWNY BIBLIOGRAFII**
- **INDEKSY**
  - ❖ **Autorów**
  - ❖ **Tytułów**
  - ❖ **Tytułów serii wydawniczych**
  - ❖ **Przedmiotowy**
  - ❖ **Nazw geograficznych**

UKŁAD ZREBU GŁÓWNEGO BIBLIOGRAFII

➤ ALFABETYCZNY

np. „Bibliografia Czasopism i Wydawnictw Zbiorowych”,

Bibliografia polska Estreichera, cz. I

➤ CHRONOLOGICZNY

np. H. Kalinowska, J. Nieme: Polska bibliografia automatyki,

Bibliografia polska Estreichera, cz. II

➤ RZECZOWY

- działowy

np. poradniki bibliograficzne

- systematyczny

np. „Bibliografia Historii Polskiej”

- systematyczny dziesiętny

np. „Przewodnik Bibliograficzny”

➤ I INNE